

ja inimlikult lähedane. Teine A.-i hüilgeosa sel perioodil oli Ed. Wilde »Pisuhäna« Pii-belehe kuju, milles näitleja oli võrratu, pak-kudes ülevaid koomilisi ja inimlikult sügav-hingelisi momente. — Kui A.-i teisel tegevusperioodil ta näitejuhi-töö oli olnud kõrvalise tähtsusega, pearõhu langedes ta näitleja-loomingule, siis omandab nüüd A.-i näitejuhi-tegevus Saksamaal saadud tõsisema ette-valmistuse mõjul kaaluvama koha. Nähtavasti mõjus siin kaasa ka hääle kaotuse kartus: A. oli välismaalt kaasa toonud kurgutiisikuse. — Oma viimseil aa. lavastas A. rea näiden-deid, milledest võiks ära märkida: Ed. Wilde »Tabamata ime« ja »Pisuhänd«, C. R. Ja-kobsoni »Arthur ja Anna«, Hauptmanni »Põhjavajunud kell« ja Andrejevi »Meie elu-päevad«. — Ehk küll A.-i ande tuli sai põleda ainult täie leegi alguseni, kui juba kustus, kuid peame veendumusega tunnistama, et hoolimata ebasoodsaist oludest A.-i lava-looming on väärtuslikuim ja kõrgeim, mida Eesti teatrilugu tänini tunneb; ühes P. Pin-naga on A. XX a. s. esimesel aastakümnel eesti lavakunsti parimate saavutuste kandja.

B. L.

ALVER, Andres, seltskonnategelane ja kirjanik, sünd. 26. X 1869 Tarvastu-Voorus Alvre talu omaniku pojana, õppis 1887—92 Tartus H. Treffneri eragümnaasiumis ja 1892—98 Tartu ülikoolis arstiteadust; sai üli-õpilasena I auhinna teadusliku auhinna-töö eest, käis Venemaal Simbirski kub. soetöve vastu võitlemas, oli pärast ülikooli lõpetamist ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudis assistendiks (prof. Ignatovski juures), käis a. 1900 teadusliku otstarbega Lääne-Euroo-pas; tegi maakonna-arsti eksami ja asus 1900. a. sügisel Valka maakonna-arstina elama, kus ta oli tegev eriti sealse eesti seltsi »Säde« esimehena. Sai ametikohuste täit-misel õnnetut surma Smiltenis (Lätimaal) 11. I 1903. — Üliõpilasena oli A. üks sil-mapaistvamaist kujudest Tartu eesti üliõpi-laste keskel ja elavamaist tegelastest eesti seltskonnas. Kuuludes poliitiliselt sotsiaal-demokraatide hulka, ei näinud A. enese üles-annet avaliku tegelasena mitte sotsialismi põhiküsimuste uurimises ja selgitamises, vaid teadmiste levitamises ja elumõtte ning -ülesannete mõistmise arendamises. Sel alal esines A. tihti populaarse kõnelejana ja kü-simuste vastajana Tartu seltsides — »Vane-muises«, »Karskuse Sõbras«, »Taaras« — kõneõhtutel, mis käesoleva a. s. alul õige suure tähtsuse omandasid Tartu eesti seltskonna arenemisloos. Kuuludes »Rahva Lõbu-lehe« ümber koondunud rühma, kes püüdis populariseerida Eestis moodsat loodus-ja ühiskonnateadust, avaldas A. mainitud

ajakirjas populaarteaduslikud kirjutised »Prae-guse teaduse õpetus alkoholi mõju üle ini-mese kehas« (1900, nr. 2) ja »Elu ja surm« (1900, nr. 4) kui ka pikema uurimuse Kreutz-waldi »Lembitu« üle (1900, nr. 5). Ilukirjan-duslikul alal ilmus A.-il luuletuskogu »Võhu-mõõgad« (1898) ja H. Heine järele tõlgitud »Vaidlemine« (1902). Rida Heine luuletusi ilmus A.-i tõlkes ajalehes »Teataja«, kogu-teoses »Lõbu ja Teadus« j. m. A.-i luule on laadilt realistlik ja vormilt kuigi mitte artistlik, siiski korrektsem kui tolle aja luuletajate enamikul.

Teataja 1903, nr. 10; Eesti Arst 1923, nr. 4; M. Martnalt saadud andmed.

J. K.; F. T.

AMBUNDI, vt. JOHANN(ES) VI.

AMELUNG, Friedrich, sünd. Võisikus 11. III 1842, õppis Tartu ülikoolis aa. 1862 kuni 64 filosoofiat ja keemiat; aa. 1864—79 isalt pärandatud peeglivabriku direktor, elas Tallinnas (1879—85), kus kirjutas teadus-likke ja kirjanduslikke töid, ja a. 1885 uuesti vabriku direktor; viimsed 7 a. veetis Riias, kus ta suri 7. III 1909. — A. oli suurte huvide ja teadmistega isik, kes esines paljude kultuur-, lokaal-ajalooliste jne. teos-tega ja kirjutistega. Tema teosed ei vasta teadusliku uurimise meetodilistele nõuetele, suurem hulk neist kannatab nõrga kriitika all. Tema arvurikkaist töist oleks mainida Balti, eriti eesti rahva vaimlist, kiriklikku jne. elu ordu ajal puudutav, sisult tublisti vananenud kahevihuline »Baltische Kultur-studien a. d. vier Jahrhunderten der Ordens-zeit (1184—1561)«, (ilm. 1884—85), Tallinna Mustadepeade vanemat ajalugu käsitlev »Ge-schichte der Revaler Schwarzenhäupter« (1885), millest ilmunud ainult esimene vihk (ulatub aa. 1397—1557); lokaal-ajalu-gudest episoodidena Põltsamaa ja selle piir-konna minevikku ulatuv: »Studien zur Ge-schichte Oberpahlens und seiner industriellen Blütezeit« (1892), kus erilise tähe-lepanu antud Põltsamaa piirkonna tööstusele aa. 1750—92; samasugust episoodilist ilmet omab »Geschichte der Stadt und Land-schaft Fellin von 1210 bis 1625«, 1898 (Jahresber. d. Felliner liter. Gesellsch.).

E. S(eraphim), Friedrich Amelung (Kalender der deutschen Vereine in Liv-, Est- und Kurland auf das Jahr 1911).

H. S.

ANDERKOPP, Ado, sünd. 6. I 1894 Lää-nemaal Massu v. talukoha rentniku pojana; õppis aa. 1913—17 Peterburi ülikooli õigustea-duskonnas, lõpetas eksternina Tartu ülikooli õigusteaduskonna a. 1922. Peterburis oli A. Peterburi E. Üliõpil. Seltsi liige ja a. 1917 seltsi esimees, aa. 1916—17 »Pealinna